

АНАЛІЗ ПРОЦЕСІВ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА ПРОДУКЦІЮ СВИНАРСТВА

Покутній М. С., аспірант

Харківський національний аграрний університет ім. В. В. Докучаєва

У статті проаналізовано сучасний стан процесів ціноутворення на ринку продукції свинарства, визначено позитивні та негативні фактори цих процесів і розроблено пропозиції щодо їх удосконалення.

The current status of the pricing process on pork production is analyzed, the positive and negative factors of this process are defined and the proposals for it's improvement are developed in the article.

Постановка проблеми. Вирішення проблеми продовольчої безпеки України багато в чому залежить від відродження тваринницької галузі, складовою частиною якої є свинарство, яке забезпечує населення унікальними та цінними продуктами харчування. Одним із елементів організаційно-економічного механізму функціонування галузі свинарства є ціноутворення на продукцію даної підгалузі. Більше того, диспаритет цін на сільськогосподарську та промислову продукцію, незбалансований перерозподіл прибутків між виробниками та переробниками сільськогосподарської продукції вимагають розроблення конкретних пропозицій щодо раціонального ціноутворення, тому тема дослідження має ознаки актуальності саме за умов ринкової економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Основні проблеми ціноутворення на ринках сільськогосподарської продукції знайшли відображення у працях В. Я. Месель-Веселяка [3], О. М. Шпичака [4], О. В. Олійника [6], А. М. Стельмащука [9], однак конкретні проблемні питання стосовно ціноутворення саме на регіональних ринках не до кінця вирішені та потребують теоретичного обґрунтування.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження сучасного стану та розробка пропозицій щодо удосконалення процесів ціноутворення на продукцію свинарства.

Виклад основного матеріалу дослідження. За результатами аналізу товарної структури оптового продажу м'ясної продукції вітчизняного виробництва на регіональному ринку Харківської області (таб. 1), маємо ситуацію, за якої у 2010 р. близько 20,0% оптового товарообороту м'ясної продукції припадає на морожену свинину, 31,7% - на м'ясо та субпродукти, 32,0% – на ковбасні вироби, у тому числі зі свинини. Отже, на регіональному ринку свинина займає друге місце в товарообороті, поступаючись яловичині.

За результатами обробки статистичної інформації про діяльність сільськогосподарських підприємств, нами встановлено, що у 2011 році вирощуванням свиней та реалізацією продукції займалися 132 підприємства. Ними отримано 125139,0 ц приросту живої маси свиней (становить 91,0% рівня 2005р., 190,7% рівня 2008 р. та 92,5% рівня 2010 р.), реалізовано за різними каналами – 142078,0 ц (становить 142,3% рівня 2005 р., 298,9% рівня 2008 та 119,2% рівня 2010 р.) (рис. 1).

Товарна структура оптового продажу м'ясної продукції вітчизняного виробництва на регіональному ринку Харківської області у 2009-2010 рр., млн. грн.*

Види продукції	2009 р.		2010 р.		2010 р. у % до 2009 р.
	млн. грн.	питома вага, %	млн. грн.	питома вага, %	
яловичина і телятина свіжі (парні) чи охолоджені	30,6	6,31	40,1	7,73	131,05
яловичина і телятина морожені	0,1	0,02	5,8	1,12	5800,00
свинина свіжа (парна) чи охолоджена	6,1	1,26	1,2	0,23	19,67
свинина морожена	0,4	0,08	106,9	20,60	у 2673 р.
м'ясо і субпродукти харчові	105,8	21,83	164,7	31,73	155,67
вироби ковбасні	176,1	36,33	166,3	32,04	94,43
продукти готові та консерви з м'яса свійської птиці	35,3	7,28	4,9	0,94	13,88
продукти готові та консерви з свинини	90,2	18,61	0,8	0,15	0,89
продукти та страви готові з яловичини і телятини, включаючи консерви	40,1	8,27	28,3	5,45	70,57
Оптовий товарооборот м'ясної продукції, всього	484,7	100,0	519,0	100,0	107,08

* за даними Головного управління статистики у Харківській області [1], власні розрахунки

Гістограма демонструє ситуацію по різкому скороченню реалізації свиней у кризовому 2008 році, однак, починаючи із 2009 року відбувається поступове їх нарощування.

Рис. 1. Динаміка обсягів приростів та реалізації свинини сільськогосподарськими підприємствами Харківської області у 2005-2011 рр. *

* за даними Головного управління статистики у Харківській області [1], власні розрахунки

Хоча ситуація із обсягами реалізації свинини має позитивну тенденцію, все ж таки фінансові результати від неї залишаються досить невтішними (табл. 2).

Таблиця 2

Фінансові результати від реалізації свинини сільськогосподарськими підприємствами Харківської області у 2005-2011 рр.*

Роки	Реалізовано свинини, ц	Повна собівартість, тис. грн.	Чистий дохід (виручка) від реалізації, тис. грн.	Прибуток (збиток) тис. грн.	Рівень рентабельності (збитковості), %	Кількість підприємств	
						всього	отримали збиток
2005	99813,0	78895,6	91513,4	12617,8	16,0	181	137
2006	154766,0	156272,7	144763,0	-11509,5	-7,4	163	143
2007	132762,0	159252,1	77660,8	-81591,3	-51,2	171	151
2008	47529,0	103007	89629,4	-13377,9	-13,0	163	104
2009	96173,0	146478,8	129589,7	-16889,1	-11,5	137	84
2010	119229,0	164417,4	139576,7	-24840,7	-15,1	135	106
2011	142078,0	271978	182076	-89901,4	-33,1	132	103
Темпи зростання (у % до попереднього року)							
2005	-	-	-	-	-	-	-
2006	155,1	198,1	158,2	-91,2	-46,3	90,1	104,4
2007	85,8	101,9	53,6	<7,1 р.	<6,9 р.	104,9	105,6
2008	35,8	64,7	115,4	16,4	25,4	95,3	68,9
2009	202,3	142,2	144,6	126,2	88,5	84,0	80,8
2010	124,0	112,2	107,7	-147,1	-131,3	98,5	126,2
2011	119,2	165,4	130,4	<3,6 р.	<2,2 р.	97,8	97,2

* за даними Головного управління статистики у Харківській області [1], власні розрахунки

Так, у 2011 р., перевищення повної собівартості над виручкою від реалізації свинини призвело до отримання збитку у сумі 89901,4 тис. грн. При цьому, із 132 господарств збиток отримали 103 (78,0%). Аналізуючи динаміку фінансових результатів у 2005-2011 рр., ми спостерігаємо ситуацію, за якої кожного року окрім 2005 реалізація свинини була збитковою. Дані тенденції призвели до катастрофічно низького рівня рентабельності (збитковості), який у 2011 році склав -33,1%.

Головними факторами, які обумовили дані негативні тенденції, є повна собівартість та ціна реалізації на свинину (рис. 2). Проаналізувавши показники рис. 2, маємо значне перевищення собівартості над ціною реалізації свинини в усіх роках за виключенням 2005. Так, у 2011 році собівартість 1 ц склала 1914,3 грн., при чому реалізаційна ціна становила 1281,5 грн./ц. Ці явища унеможливають отримання прибутку підприємствами і зайвий раз підкреслюють вирішальний вплив ціноутворення при забезпеченні високорентабельного свинарства у регіоні.

Внутрішній попит на свинину, як правило, задовольняється за рахунок власного вирощування свиней, частина яких залишається для власного споживання виробників, а частина надходить на ринки. Тобто реалізується на міських ринках і на ринках населених пунктів, куди продукція надходить від приватників, працівників господарств, які отримують свиней в рахунок оплати праці, посередників [2].

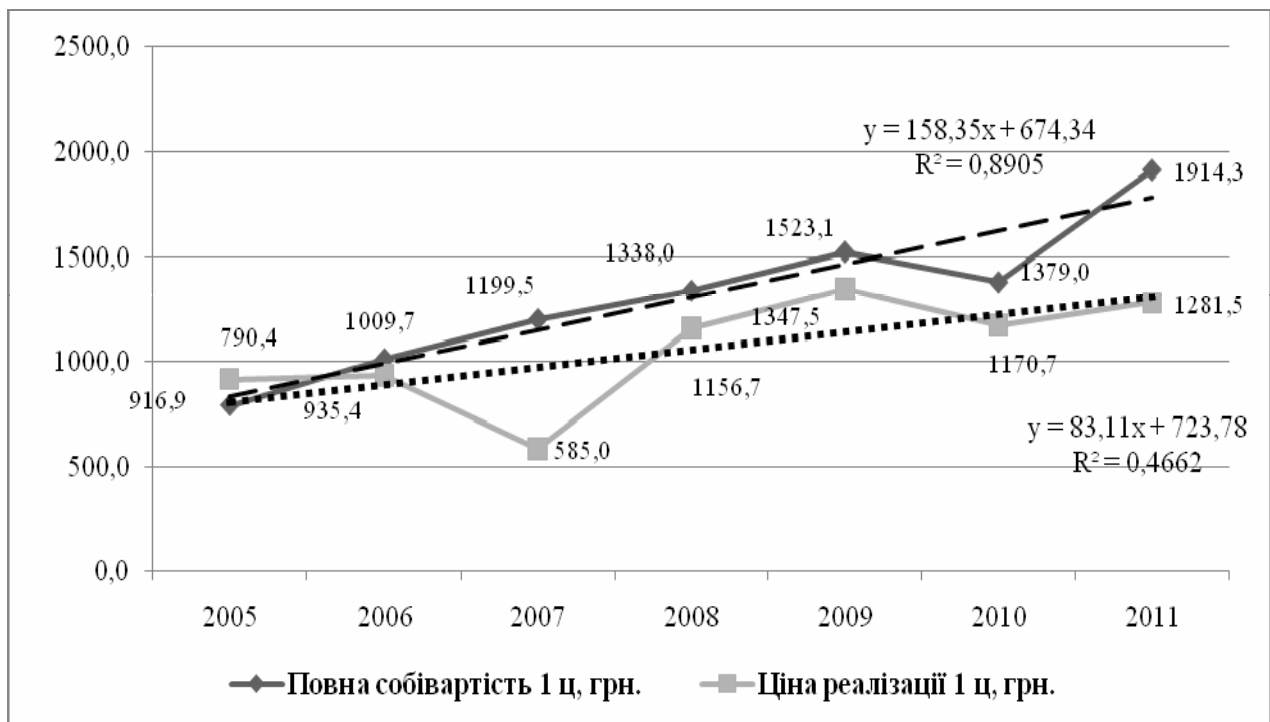

Рис. 2. Динаміка повної собівартості та реалізації 1 ц свинини сільськогосподарськими підприємствами Харківської області у 2005-2011 рр.*

* за даними Головного управління статистики у Харківській області [1], власні розрахунки

Обсяг споживання м'яса свиней населенням залежить, в першу чергу, від попиту на продукцію, яку ми розглядаємо з двох сторін. Перша – забезпечення фізіологічних потреб людини, друга – купівельна спроможність населення. Одним із головних обов'язків країни є створення умов для забезпечення фізіологічних потреб людини в продуктах харчування [3].

На думку О.М. Шпичака, рівень доходу потенційних споживачів значно впливає на співвідношення цін продуктів забою свиней [4]. Проаналізувавши роздрібні ціни на м'ясо та сало на ринках м. Харкова, отримані в результаті анкетного опитування, маємо тенденцію по зростанню реалізаційних цін, починаючи із вересня місяця із найбільшим піком у період новорічних свят та поступовим зниженням, починаючи із настанням весни із найнижчим піком влітку. Дана тенденція демонструє модель поведінки споживача на ринку, яка є неоднаковою протягом року, тому і попит на свинину в різний період часу також різний, а як наслідок коливається і її пропозиція на ринку.

Економічні процеси агропромислової діяльності в період освоєння ринкової системи господарювання об'єктивно вимагають формування такої цінової політики, яка б забезпечила еквівалентність обміну на стадіях матеріально-грошового забезпечення, виробництва сировини, переробки і реалізації продукції, надання послуг і формування доходів, необхідних для розширеного відтворення в сільському господарстві [5].

Ці питання вимагають вирішення за рахунок подолання наявного в Україні диспаритету цін на промислову та сільськогосподарську продукцію.

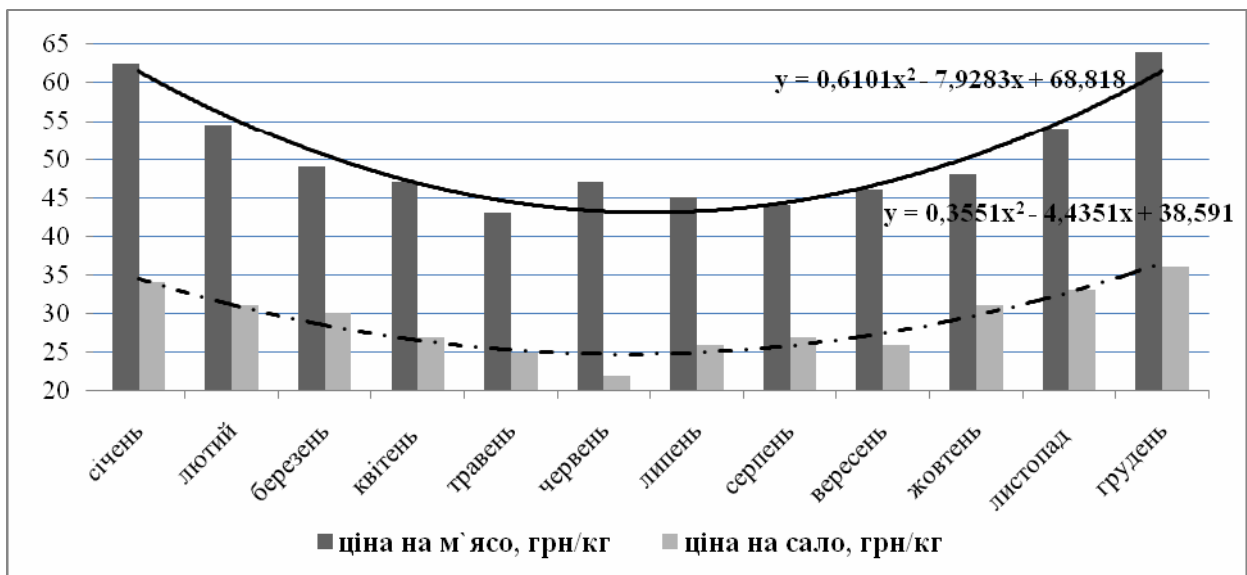

Рис. 3. Роздрібні ціни на м'ясо та сало свиней на ринках м. Харкова у 2011 році, грн./кг

Як зазначає О. В. Олійник, більше ніж шестиразове погіршення паритету цін на сільськогосподарську та промислову продукцію, яка споживається в сільському господарстві, є головною причиною кризового стану вітчизняного аграрного сектора [6].

Поруч із цим, Гряднов С. І. та Леоненко В. В., наголошують – одно-стайно визнано, що одним із найважливіших елементів функціонування регіональних ринків м'ясних ресурсів, які визначають їх ефективність, є система міжгалузевих зв'язків сільськогосподарських виробників худоби для забою з м'ясопереробними підприємствами й іншими суб'єктами ринку [7].

Тобто нагального вирішення потребують питання встановлення еквівалентних цін між виробниками свинини та переробними підприємствами на основі поєднання інтересів кожного учасника м'ясопродуктового підкомплексу АПК з виробництва свинини. При цьому, як зазначає Г. П. Атамась, цінова політика – це комплекс заходів щодо визначення цін, цінової стратегії й тактики. Держава при цьому відіграє важливу роль, тобто регулює ціни на окремі види продукції введенням непрямих податків і надає дотації. Сутність і форми державного втручання в процесі ціноутворення залежать від стану економічного розвитку країни [8].

Поруч із цим, А. М. Стельмащук вважає, що підвищення ефективності виробництва свинини значною мірою залежить від розробки та впровадження державою цільових програм розвитку галузі з урахуванням пільгового кредитування [9].

Висновки. В результаті дослідження сучасного стану ціноутворення та проблем функціонування регіонального ринку продукції свинарства ми отримали такі висновки:

1. Починаючи із 2006 і до 2011 р. реалізація свинини сільськогосподарськими підприємствами призвела до катастрофічно низьких фінансових ре-

зультатів, які призвели до її збитковості на рівні 33,1% у 2011 р. Головним чинником даних негативних тенденцій є значне перевищення собівартості виробництва свинини над її реалізаційною ціною.

2. Головним параметром формування регіонального ринку свинини є попит на м'ясо та сало свиней. Дослідження показали, що ціни на продукцію від забою свиней у різні періоди року неоднакові, що обумовлене різними моделями поведінки споживачів, обумовлених наявністю на ринку товарів-субститутів та товарів-компліментів, конкуренції між виробниками, купівельною спроможністю населення, якістю продукції тощо.

3. Одним із чинників, які обумовлюють збитковість реалізації свинини є поглиблення диспаритету цін на сільськогосподарську та промислову продукцію, що унеможлиблює ведення розширеного відтворення у сільському господарстві.

4. Вважаємо, що одним із шляхів подолання негативних тенденцій на регіональному ринку продукції свинарства є встановлення еквівалентності цін у продуктовому ланцюгу «виробник-переробник-споживач» із справедливим розподілом прибутків на даних його етапах.

5. Встановлення дійових цінових механізмів на ринку продукції свинарства має будуватися на державному регулюванні цін, яке б забезпечило захист вітчизняного товаровиробника, відшкодування втрат на виробництво свинини та забезпечення купівельної платоспроможності населення.

Література:

1. Офіційний сайт Головного управління статистики у Харківській області/[Електронний ресурс]. – Режим доступу. - http://uprstat.kharkov.ukrtel.net/user_files/express/2010/12/Express_12_20.zip.
2. Свиноус І.В. Ринкове ціноутворення на продукцію свинарства приватного сектору /І.В. Свиноус // Економіка АПК. – 2007. – № 3. – С. 80 – 84.
3. Месель-Веселяк В.Я. Розвиток м'ясопродуктового підкомплексу України / В.Я. Месель-Веселяк, О. В. Мазуренко. – К. : ННЦ ІАЕ, 2004. – 198 с.
4. Шпичак О.М. Економічні проблеми виробництва свинини в Україні / О. М. Шпичак, І. В. Свиноус // Вісн. аграр. науки. – 1997. – № 1. – С. 71–77.
5. Бурдейна Н. М. Ціноутворення і ціни на продукцію сільського господарства / Н. М. Бурдейна// Аграрний вісник Причорномор'я. Вип.36 : Економічні науки. - 2006. - С.67-70.
6. Олійник О. В. Паритет цін на фактори виробництва та тенденції економічного розвитку/О. В. Олійник, Т. І. Олійник//Економіка АПК. – 2007. - №7. – С. 120-125.
7. Гряднов С.И. Организация региональных рынков м'ясних ресурсов/ С. И. Гряднов, В. В. Леоненко//Известия ТИХА. Вып. 2. -2002. – С. 43-47.
8. Атамась Г.П. Проблеми ціноутворення в процесі реформування підприємств АПК/Г. П. Атамась//Аграрний вісник Причорномор'я. – Економічні науки. – Вип. 60. – 2011. – С. 7-9.
9. Стельмашук А.М. Організаційно-економічний механізм ефективного розвитку галузі свинарства в сільськогосподарських підприємствах / А. М. Стельмашук//Сталий розвиток економіки.- 2010. - №3. - С. 50-54.

Рецензент: д.е.н., професор Шиян Д.В.